

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ  
ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ  
ΤΕΤΑΡΤΗ 23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2014  
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ  
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

**ΟΜΑΔΑ Α'**

**A.1.1.** Σχολικό Βιβλίο, σελ. 94 «Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν ... την παραίτηση της κυβέρνησης»

**A.1.2.** Σχολικό Βιβλίο, σσ. 251-253 «Παράλληλα με τον παν-ποντιακό αγώνα...την κατάρρευση του μετώπου»

**A.2.1.**

α. Σχολικό Βιβλίο, σελ. 50 «Όταν, με την επέμβαση των Συμμάχων...δεν άργησαν να φανούν»

β. Σχολικό Βιβλίο, σελ.92 «Το ραλλικό κόμμα ήταν ένα από τα αντιβενιζελικά κόμματα της συντηρητικής αντιπολίτευσης. Ήταν αντίθετο προς τον εκσυγχρονισμό...για την οικονομική ανάπτυξη»

γ. Σχολικό Βιβλίο, σελ.215 «Η επιμονή των επαναστατών στον ένοπλο αγώνα...με παράλληλη χορήγηση γενικής αμνηστίας»

**A.2.2.**

1. Σωστό

2. Λάθος

3. Λάθος

4. Λάθος

5. Σωστό

**ΟΜΑΔΑ Β'**

**ΘΕΜΑ Β. 1.**

**α)** Σχολικό Βιβλίο σελ. 78

Μετά την έξωση του Όθωνα, στις 12 Οκτωβρίου 1862, η Εθνοσυνέλευση χρειάστηκε δύο ολόκληρα χρόνια για να φτάσει στην ψήφιση συντάγματος, μέσα σε συνθήκες κυβερνητικής αστάθειας και εμφυλίου πολέμου.

Με το σύνταγμα που ψηφίστηκε το 1864 ως πολίτευμα ορίστηκε η βασιλευομένη δημοκρατία αντί της μέχρι τότε συνταγματικής μοναρχίας. Κατοχυρώθηκαν μεταξύ άλλων η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, καθώς με το

άρθρο 21 ορίστηκε ότι όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Έθνος και ασκούνται σύμφωνα με το Σύνταγμα «'Απασαι αι εξουσίαι πηγάζουσιν...ορίζει το Σύνταγμα», η άμεση, μυστική και καθολική (για τον ανδρικό πληθυσμό) ψήφος με σφαιρίδια, η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και η ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, η οποία άνοιγε τον δρόμο για την ελεύθερη συγκρότηση κομμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα του συνέρχεσθαι, αφού ορίζεται ότι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συγκεντρώνονται ήσυχα και χωρίς όπλα, ενώ η παρουσία της αστυνομίας κρίνεται αναγκαία μόνο στις δημόσιες συναθροίσεις. Εξαίρεση αποτελούν οι συγκεντρώσεις στην ύπαιθρο, οι οποίες μπορούν να απαγορευθούν, αν προκύπτει κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια «Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα του συνέρχεσθαι... την δημοσίαν ασφάλειαν». Τα κόμματα θεωρήθηκαν απαραίτητα για την έκφραση της βούλησης της κοινής γνώμης, με το επιχείρημα ότι η εναλλακτική λύση είναι οι συνωμοτικοί κύκλοι ή οι βιαιοπραγίες. Με άλλες διατάξεις κατοχυρώθηκε το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και απαγορεύτηκε η λογοκρισία «άρθρο 14 Έκαστος δύναται να δημοσιεύη προφορικώς, εγγράφως ... παν άλλο προληπτικόν μέτρον απαγορεύονται ...». Επίσης, σύμφωνα με τα παρατιθέμενα άρθρα κατοχυρώνεται και η διάκριση των εξουσιών. Το άρθρο 22 ορίζει ότι η νομοθετική εξουσία διενεργείται από τον βασιλιά και τη Βουλή «Η νομοθετική εξουσία ενεργείται υπό του Βασιλέως και της Βουλής», ενώ με το άρθρο 27 αποφασίζεται ότι η εκτελεστική εξουσία ανήκει στον βασιλιά, ασκείται όμως μέσω των υπουργών που έχουν διοριστεί από τον ίδιο «Η εκτελεστική εξουσία ανήκει...διοριζομένων υπευθύνων υπουργών».

Το σύνταγμα του 1864 περιείχε σαφέστατα πιο φιλελεύθερες διατάξεις συγκριτικά με το προηγούμενο του 1844, ωστόσο δεν έλειπαν οι ασάφειες που εμπόδιζαν την ύπαρξη πολιτικής σταθερότητας στην Ελλάδα στα χρόνια που ακολούθησαν.

β) Σχολικό Βιβλίο, σσ. 78-79

Το σύνταγμα του 1864 καθιέρωνε το πέραςμα από τη συνταγματική μοναρχία στη βασιλευόμενη δημοκρατία. Μεταξύ άλλων κατοχυρώθηκε η αρχή «του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι», η οποία αποτέλεσε την κεντρική παράμετρο στην αναγνώριση των κομμάτων ως σημαντικών παραγόντων της πολιτικής ζωής του τόπου.

Παρά την έντονη αντίδραση του βασιλιά Γεωργίου Α', η Εθνοσυνέλευση επέβαλε την αρχή να προέρχεται η κυβέρνηση από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αυτό που δεν ορίστηκε με σαφήνεια, διότι θεωρήθηκε αυτονόητο, ήταν ότι ο βασιλιάς όφειλε να δώσει εντολή σχηματισμού

κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής. Ο Γεώργιος εκμεταλλεύτηκε αυτήν την ασάφεια, για να διορίζει κυβερνήσεις της αρεσκείας του. Σύμφωνα με τον νέο συνταγματικό χάρτη, ο βασιλιάς είχε το δικαίωμα να διορίζει και να απολύει τους υπουργούς και να διαλύει τη Βουλή. Ο ίδιος ασκούσε το δικαίωμα που του παραχωρούσε το σύνταγμα και με τον τρόπο αυτό συνέβαλε στο να δημιουργείται στη χώρα μία παρατεταμένη πολιτική αστάθεια. Το γεγονός πως υπήρχαν πολλοί ακόμα αδύναμοι πολιτικοί σχηματισμοί στην Ελλάδα τον ωθούσε σε καθοριστικές παρεμβάσεις. Παρόλο που στο νέο σύνταγμα κατοχυρωνόταν η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας δεν ήταν πάντοτε βέβαιο αν το εκάστοτε κυβερνητικό σχήμα ήταν απότοκο της λαϊκής βούλησης ή των προσωπικών επιλογών του Γεωργίου του Α'.

Η κατάσταση αυτή επικράτησε στον ελλαδικό χώρο μέχρι την ψήφιση της αρχής της δεδηλωμένης το 1875. Η ιδέα ανήκε στον νέο τότε πολιτικό Χαρίλαο Τρικούπη. Με το άρθρο του "Τις πταίει;" που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καιροί», στο φύλλο της 29ης Ιουνίου 1874 στηλίτευε τη μοναρχική τακτική, επισημαίνοντας πως οι κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν από το 1868 και εξής ήταν μειοψηφίας, που όφειλαν την ύπαρξή τους στο δικαίωμα του βασιλιά να διορίζει και να παύει υπουργούς κατά βούλησιν. Στο απόσπασμα του Ν. Αλιβιζάτου από το έργο «Εισαγωγή στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία» παρατίθεται ένα μέρος του άρθρου του Τρικούπη. Σε αυτό διευκρινίζεται πως αν ο λαός με ελεύθερο τρόπο επέλεγε τους αντιπροσώπους του δε θα ήταν δυνατός ο σχηματισμός προσωπικών υπουργείων. Αντίθετα, θα δημιουργούνταν υπουργεία που θα συγκέντρωναν την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών *«Αν ο λαός εξέλεγε ελευθέρως τους αντιπροσώπους του...υπουργείου απολαύοντας της εμπιστοσύνης της πλειονοψηφίας αυτής»*. Ο Τρικούπης εν συνεχεία υποστήριξε δημόσια ότι μόνη λύση στο πρόβλημα της πολιτικής αστάθειας ήταν η συγκρότηση δύο μεγάλων κομμάτων εξουσίας, σύμφωνα με το πρότυπο τη Αγγλίας. Για να καταστεί αυτό δυνατόν, έπρεπε ο βασιλιάς να αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μόνο σε πολιτικό ο οποίος σαφώς είχε τη «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών. Αυτό θα στερούσε από τα κόμματα μειοψηφίας τη δυνατότητα να σχηματίζουν κυβέρνηση, θα τα ωθούσε σε συνένωση με τα μεγάλα και θα είχε ως αποτέλεσμα σταθερότερες κυβερνήσεις πλειοψηφίας.

Ο βασιλιάς, υπό την πίεση του επαναστατικού αναβρασμού του λαού, υιοθέτησε επίσημα την άποψη του Τρικούπη με τον Βασιλικό λόγο του θρόνου που εκφωνήθηκε στη Βουλή στις 11 Αυγούστου 1875. Στο κείμενο αυτό ο Γεώργιος Α' θεωρεί απαραίτητη πια προϋπόθεση για το σχηματισμό κυβέρνησης, τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους. Η αρχή της δεδηλωμένης αποτελεί τομή στην πολιτική ιστορία της χώρας, καθώς οδήγησε σε μεταβολή του πολιτικού τοπίου. Υπήρξε το έρεισμα για την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού στην

Ελλάδα και την εμφάνιση του δικομματισμού από το 1884 με τα δύο κόμματα των Χαρ. Τρικούπη και Θ. Δηλιγιάννη.

γ) Σχολικό Βιβλίο, σελ. 90

Το σύνταγμα του 1864 αναθεωρήθηκε το 1911 από τη Β' Αναθεωρητική Βουλή, η οποία προέκυψε μετά από τις εκλογές της 26ης Νοεμβρίου 1910. Σε αυτές οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν τη συντριπτική πλειοψηφία των εδρών 307 σε σύνολο 362. Με αυτήν την πλειοψηφία ο Βενιζέλος ήταν πλέον ελεύθερος να προχωρήσει στο μεταρρυθμιστικό έργο που είχε θέσει ως στόχο.

Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος. Δεν έγιναν ριζικές αλλαγές, αλλά αντίθετα, ενισχύθηκε η θέση της μοναρχίας και επιτράπη στο βασιλιά παρά τη συνταγματική απαγόρευση να συμμετάσχει στη διαδικασία της αναθεώρησης. Οι σπουδαιότερες τροποποιήσεις αφορούσαν τη διασφάλιση της διάκρισης των εξουσιών, το ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας αφενός και βουλευτικού αξιώματος αφ' ετέρου, και την καθιέρωση της μονιμότητας των εισαγγελέων, αντεισαγγελέων και κατώτερων δικαστικών καθώς και των δημοσίων υπαλλήλων. Ειδικότερα για τους υπαλλήλους, όπως αναφέρεται από το Γ. Δασκαλάκη σύμφωνα με τη νέα διάταξη πέρα από την κατοχύρωση της μονιμότητάς τους, το Συμβούλιο της Επικρατείας ως ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο θα ήλεγχε και θα επόπτευε περιπτώσεις μεταθέσεων, απολύσεων και πειθαρχικών διώξεών τους (άρθρο 102). Επίσης, τροποποιήσεις έγιναν στις διατάξεις τις σχετικές με τον τρόπο λειτουργίας της Βουλής και αυτές που κατοχύρωναν τα ατομικά δικαιώματα. Το έργο της αναθεώρησης ολοκληρώθηκε στις 20 Μαΐου 1911, χωρίς να θιγεί καθόλου η μορφή του πολιτεύματος.

**ΘΕΜΑ Β.2.** Σχολικό Βιβλίο σελ.163 (Συμπληρωματικά στοιχεία μπορούν να αξιοποιηθούν από τις σελίδες 51-53)

Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν, κατά γενική ομολογία, το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτους.

Αν λάβει κανείς υπόψη τις αντικειμενικές δυσχέρειες της χώρας αντιλαμβάνεται γιατί το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί «τιτάνιο». Μία από αυτές ήταν η δεινή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, η οποία μετά την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου υπήρξε αναπόφευκτη. Οι πολιτικές περιστάσεις κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 όπως η πολιτική αστάθεια, τα μίση του διχασμού, η ανακήρυξη της δημοκρατίας, οι επεμβάσεις του στρατού και οι απόπειρες

πραξικοπημάτων συσκότιζαν το ζήτημα της αποτελεσματικότητας του κράτους και της διοίκησης και έκαναν πιο δύσκολη την αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος. Η ελλιπής κρατική οργάνωση, η οποία αντιμετώπιζε χρόνιες ανεπάρκειες και, κυρίως ο τεράστιος αριθμός των προσφύγων που έφθασαν στην Ελλάδα κάτω από άθλιες συνθήκες καθιστούσε το έργο της αποκατάστασής τους ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα. Όπως συμπληρωματικά αναφέρεται από τον συγγραφέα Στ. Πελαγίδη η εικόνα αυτών των ανθρώπων ήταν απελπιστική. Ομάδες γυμνών, πεινασμένων ανθρώπων, δίχως κάποιο περιουσιακό στοιχείο αναζητούσαν κάποια έκταση γης, χέρσα ή ακατοίκητη και κατοικούσαν σε καλύβες που δεν μπορούσαν να τους προστατέψουν από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες. Υπολογίζεται ότι, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, έφτασαν στο ελληνικό κράτος 1.230.000 Έλληνες χριστιανοί και 45.000 Αρμένιοι πρόσφυγες. Στη θέση τους, 610.000 μουσουλμάνοι που κατοικούσαν στην Ελλάδα έφυγαν για την Τουρκία. Είναι αυτονόητο ότι το ανθρώπινο αυτό κύμα προκάλεσε σύγχυση και ανέντροφε όλες τις ισορροπίες και τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Η Ελλάδα που αντιμετώπιζε πρόσθετα προβλήματα, όπως την προσπάθεια ενσωμάτωσης των νέων περιοχών που είχαν αποκτηθεί μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, και οι οποίες είχαν υποστεί τα δεινά των αλληπάλληλων πολεμικών συγκρούσεων, επρόκειτο να τους δεχτεί. Αλλά και η αναζήτηση οικιών, η διανομή καλλιεργήσιμων χωραφιών, σπόρων και ειδών περίθαλψης σε μια Ελλάδα με ταραγμένη και ασταθή εσωτερική πολιτική και κοινωνική ζωή ήταν δύσκολο να οργανωθεί. Ορισμένες φορές προέκυπταν ανυπέρβλητα εμπόδια π.χ. ανθυγιεινές συνθήκες και αδυναμία υδροδότησης του οικισμού με πόσιμο νερό. Αυτά επέβαλαν τη μετακίνηση των προσφύγων από μία περιοχή σε κάποια άλλη. Η συνεχής αυτή κινητικότητα δεν ευνοούσε την επίτευξη ομαλότητας στο εσωτερικό της χώρας και τη γρήγορη αφομοίωσή τους.

Μεγάλο μέρος του έργου της αποκατάστασης έγινε από το 1924 έως το 1928 και σε αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξε η λειτουργία της ΕΑΠ, η οποία ιδρύθηκε στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 1923. Το γεγονός ότι ήταν ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση και υπό διεθνή έλεγχο τη βοήθησε να είναι αποστασιοποιημένη από την ταραγμένη ελληνική πολιτική ζωή και ως εκ τούτου αποτελεσματικότερη. Βέβαια, για την υλοποίηση των προγραμμάτων της το ελληνικό κράτος της παραχώρησε τα υλικά μέσα, όπως τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλαξίμων και των Βουλγάρων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, κτήματα του Δημοσίου, κτήματα που απαλλοτριώθηκαν με την αγροτική μεταρρύθμιση και μοναστηριακή γη (συνολικά άνω από 8.000.000 εκατομμύρια στρέμματα), το ποσό από δύο δάνεια (1924, 1928) που είχε συνάψει η ελληνική κυβέρνηση στο εξωτερικό, οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις πόλεις για την ανέγερση αστικών συνοικισμών και το ανθρώπινο δυναμικό, όπως τεχνικό και διοικητικό προσωπικό από το Υπουργείο Γεωργίας και το Υπουργείο Προνοίας και

Αντιλήψεως. Δρώντας συστηματικά εξασφάλισε τοπογράφους, αγρονόμους, υδραυλικούς, μηχανικούς και οικοδόμους.

Και αν σε κάποιες περιπτώσεις το έργο των κατά τόπους επιτροπών της ΕΑΠ ή του κράτους γινόταν βιαστικά, εμπειρικά και πρόχειρα ή εξυπηρετούσε απλώς άμεσες ανάγκες και πολιτικές σκοπιμότητες, αυτό δεν μειώνει τη σπουδαιότητα του συνολικού έργου που επιτεύχθηκε. Όπως συμπληρωματικά αναφέρεται στο δεύτερο παράθεμα τα αμέτρητα λάθη δικαιολογούνταν από την έλλειψη χρόνου καθώς οποιαδήποτε αναβολή στην αποκατάσταση θα προκαλούσε νέες απώλειες μεταξύ των προσφύγων, οι οποίοι βίωναν το έσχατο όριο της εξαθλίωσης. Ωστόσο από την πρώτη στιγμή υπήρχε η διάθεση από τους ανθρώπους της ΕΑΠ για αποτίμηση των λαθών τους και αποφυγής τους ή τουλάχιστον διόρθωσής τους στο άμεσο μέλλον.

Ο συγγραφέας Γ.Θ. Μαυρογορδάτος χαρακτηρίζει το έργο της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων «μνημείο ορθολογικής μεθόδευσης, μέχρι την τελευταία του λεπτομέρεια». Αξιολογώντας τα αποτελέσματα από τη λειτουργία αυτού του οργανισμού μέχρι το 1930, οπότε σταμάτησε τη λειτουργία του, διαπιστώνεται η επιβεβαίωση των επιλογών του και η επιβράβευση των προσπάθειών, όσων συμμετείχαν σε αυτό το δύσκολο εγχείρημα. Το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων συγκεντρώθηκε ασφαλές στα σύνορα του εθνικού του κράτους, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την επίτευξη εθνικής ομοιογένειας στη χώρα.